

разнастайнасці, самабытнасці і непаўторнасці. Кожная нацыя, развіваючы ўласную культуру і традыцыі, імкнецца пазбягаць пераймання і зняважанага капіавання. Менавіта таму ствараюцца свае ўласныя формы арганізацыі культурнага жыцця. Ва ўсіх вядомых тыпалогіях Беларусь прынята разглядаць асобна. Культура гэтай краіны сапраўды ўнікальная, яе нельга параўнаць ні з заходнім, ні з усходнім напрамкамі. Вядома ж, усе народы розныя, але менавіта разуменне важнасці ўнутранага развіцця і аб'ядноўвае людзей на ўсёй планеце.

БЕЛАРУСКАЯ ЛАЦІНКА

УА «Гродзенскі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт»

Шостка В.У., студэнтка 3 курса медыка-псіхалагічнага факультэта

Кафедра рускай і беларускай моў

Навуковы кіраўнік – старшы выкладчык Варанец В.І.

На ўсім гістарычным шляху развіцця пісьмовай беларускай мовы выкарыстоўваліся два віды алфавіта: кірыліца і лацінка.

У Сярэднявеччы (XVI ст.) з'явіліся першыя вядомыя запісы беларускага тэксту лацінскім пісьмом з патрэбы ўключаць старабеларускія цытаты ў польскія і лацінскія тэксты.

За час існавання лацінкі яе алфавіт неаднаразова змяняўся. Сучасны алфавіт беларускай лацінкі, які ўжываецца з першай паловы 1940-х гадоў, выглядае наступным чынам:

Aa Bb Cc Ćć Čč Dd Dz dz Dž dž Đđ đđ

Ee Ff Gg Hh Ch ch Ii Jj Kk Ll

Łł Mm Nn Ńń Oo Pp Rr Ss Śś

Šš Tt Uu Ŭŭ Vv Yy Zz Žž Žž

Выклад беларускага лацінскага алфавіта (Тарашкевіч, 1929)

Aa Bb Cc Ćć Čč Dd Ee Ff Gg Hh

Ii Jj Kk Ll Łł Mm Nn Ńń Oo Pp

Rr Ss Śś Šš Tt Uu Ŭŭ Ww Yy Zz

Žž Žž

У 1962 годзе Ян Станкевіч прапанаваў цалкам іншы выклад беларускага лацінскага алфавіта.

Выклад беларускага лацінскага алфавіта (Станкевіч, 1962)

Oo Aa Ee Bb Cc Ćć Čč Dd Ff Gg

Hh Chch Ii Jj Kk Ll Łł Mm Nn Ńń

Pp Rr Śś Šš Tt Vv Uu Ŭŭ Dzdz Dždž

Dždž Zz Žž Žž

Асноўныя правілы сучаснай беларускай лацінкі:

шыпячыя гукі перадаюцца пры дапамозе надрадковых «гачакаў»: ж – ž, ш – š, ч – č, напр., žyta, šerah, čas.

Х перадаецца спалучэннем літар ch: chutka, chvilina. Літара h служыць для перадачы фрыкатыўнага г: hety, hrošy.

Мяккасць зычных паказваецца пры дапамозе крэскі над літарай, якая выглядае як націск: loś, hraź, koń, šylda, stoł.

Е, ё, ю, я пасля зычных перадаюцца спалучэння галосных ie, io, iu, ia: lios, nie, ziamlia. У пачатку слова, пасля галосных і раздзяляльнага мяккага знака ці апострафа – спалучэннем галосных je, jo, ju, ja: jon, maja, zjava.

Гукі дз і дж у лацінскім варыянце таксама ўяўляюць сабой спалучэнне дзвюх літар (дыграфы) dz і dž, а ддз – спалучэнне трох літар ddz: dzie, chadžu, stahoddzie.

АСАБЛІВАСЦІ ДЗЯРЖАЎНАГА ЛАДУ ПОЛАЦКАГА КНЯСТВА Ў IX-XI СТАГОДДЗЯХ

УА «Гродзенскі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт»
Якубюк С.П., студэнт 1 курса лячэбнага факультэта

Кафедра сацыяльна-гуманітарных навук

Навуковы кіраўнік – к. гіст. н., дацэнт, загадчык кафедры Сіткевіч С.А

Полацкае княства з'яўляецца першай дзяржавай на тэрыторыі сучаснай Беларусі. Першыя летапісныя звесткі пра Полацк адносяцца да 862 года, калі ўзгадваецца прыход варагаў на землі Русі. Але заснаваны горад быў значна раней, аб гэтым сведчаць рэчы, знойдзеныя падчас археалагічных даследванняў гарадзішча. Па гэтых звестках паселішча там ўжо існавала ў VI-VII стагоддзях. Праз некаторы час вакол горада сфармавалася княства. Цэнтрам княства і яго палітычным ядром з'яўляўся горад Полацк. Там знаходзіліся рэзідэнцыя князя, умацаванні і гандлёвыя рады, куды прязджалі гандляваць замежныя купцы [1, с.12].

Палітычны лад княства нагадваў лад, які быў у тыя часы ў Кіеве ці ў Ноўгарадзе Вялікім. У тыя часы Полацк адыгрываў значна большую ролю, чым зараз, ён супернічаў за кантроль над гандлёвымі шляхамі з такімі моцнымі гарадамі, як Кіеў і Ноўгарад Вялікі. Таму, магчыма, што іх палітычныя сістэмы трохі падобныя, але маюць свае асаблівасці. Для гэтых сістэм характэрнымі рысамі з'яўляюцца: наяўнасць веча і часам выбарнасць князя, таксама вялікая роля дружыны [2, с.27]. Веча – гэта народны сход усіх мужчын, здольных трымаць зброю, для вырашэння самых важных пытанняў.

У Вялікім Ноўгарадзе веча адыгрывала вельмі значную ролю. Князь павінен быў выконваць усе прынятыя там рашэнні. Таму ў Ноўгарадзе Вялікім, можна казаць, веча кіравала дзяржавай, вырашаючы асноўныя пытанні, князь толькі выконваў іх. У Кіеве больш значную ролю у палітычным жыцці адыгрываў князь з дружынаю, веча прысутнічала, але збіралася рэдка, таму большасць вырашэнняў рабіў князь. У Полацкай зямлі прысутнічалі ўсе гэтыя элементы палітычнага ладу. Веча збіралася і вырашала розныя (найбольш важныя) пытанні, князь меў савет, які яму дапамагаў пры прыняцці нейкіх рашэнняў ці пры падрыхтоўцы прапаноў на новае веча. Таксама князь